

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ .

**Центральноукраїнський державний
педагогічний університет імені Володимира Винниченка**

Кафедра теорії і методики технологічної освіти, охорони праці та безпеки життєдіяльності

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри

«29» серпня 2018 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Безпека життєдіяльності та основи охорони праці в галузі

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Спеціальність/напрямок 014 Середня освіта* (Інформатика), (Математика), (Фізика)

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація (Інформатика та математика), (Математика та Інформатика), (Фізика та Математика)

(назва спеціалізації)

освітня програма Середня освіта* (Інформатика та математика), (Математика та інформатика),
(Фізика та математика)

(назва)

Факультет фізико-математичний

(назва інституту, факультету, відділення)

Форма навчання денна

(денна, заочна,)

2018 – 2019 навчальний рік

Робоча програма Безпека життєдіяльності та основи охорони праці в галузі
(назва навчальної дисципліни)

для студент за спеціальністю/напрямом 014 Середня освіта* (Інформатика), (Математика),
(Фізика)
(шифр і назва спеціальності)

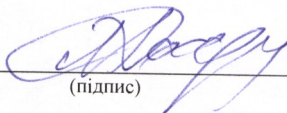
Розробники: Царенко І.Л. старший викладач кафедри теорії та методики
технологічної освіти, охорони праці та безпеки життєдіяльності, кандидат
педагогічних наук

(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри теорії і методики технологічної освіти,
охорони праці та безпеки життєдіяльності

Протокол від «29» серпня 2018 року № 1

Завідувач кафедри теорії і методики технологічної освіти, охорони праці та
безпеки життєдіяльності

(підпис)

Садовий М. І.
(прізвище та ініціали)

© Царенко І.Л., 2018 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність/напрямок, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Галузь знань <u>01 Освіта/Педагогіка*</u> <u>Математика</u> <u>Інформатика</u> <u>Фізика</u> (шифр і назва)	Нормативна
Індивідуальне науково-дослідне завдання <u>реферат, або презентація</u> (назва)	Спеціальність/напрямок: <u>014 Середня освіта*</u> <u>(Інформатика), (Математика), (Фізика)</u> (шифр і назва) Спеціалізація: <u>(Інформатика та математика), (Математика та Інформатика), (Фізика та Матиматика)</u>	Рік підготовки
		1-й
		Семестр
		1-й
Загальна кількість годин – 120		Вид контролю:
		залік
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 6	Рівень вищої освіти: <u>бакалавр</u>	Лекції
		30 год.
		Практичні, семінарські:
		20 год.
		Лабораторні:
		0 год. 0 год.
		Самостійна робота:
		60 год.
		Індивідуальні завдання:
		10
		Консультації:
		-

Мета та завдання навчальної дисципліни

2. Мета вивчення дисципліни. Процес розвитку суспільства тісно пов'язаний з безпекою життєдіяльності, оскільки людина завжди існувала в оточенні небезпек. Науково-технічний прогрес є одночасно і рушійною силою розвитку суспільства, і джерелом нових видів небезпек, бо засоби, які використовує людина для досягнення безпечного рівня свого існування, часто витісняють саму мету, задля якої вони застосовуються. Іонізаційні випромінювання, електромагнітні поля, хімічні речовини й сполуки штучного походження – це далеко неповний перелік небезпек сучасного техногенного середовища, які спричиняють порушення процесів обміну речовин і енергії та створюють суттєву загрозу існуванню людської цивілізації.

Навчальна дисципліна «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці в галузі» займає провідне місце у структурно-логічній схемі підготовки фахівця рівня вищої освіти - бакалавр, оскільки є дисципліною, що використовує досягнення та методи фундаментальних та прикладних наук з філософії, біології, фізики, хімії, соціології, психології, екології, економіки і надає можливості випускнику вирішувати професійні завдання за певною спеціальністю з урахуванням ризику виникнення внутрішніх і зовнішніх небезпек, що спричиняють надзвичайні ситуації та їхніх негативних наслідків.

Мета вивчення дисципліни полягає у набутті студентами компетентностей для здійснення майбутньої професійної діяльності. Зокрема, відповідно до сучасних вимог майбутні вчителі набувають знань про загальні закономірності виникнення й розвитку небезпек, надзвичайних ситуацій на виробництві та в побуті, їхніх властивостей і можливий вплив на життя й здоров'я людини; одночасно потрібно сформувати у студентів необхідні вміння й навички виявляти небезпечні та шкідливі чинники в оточуючому середовищі для запобігання й ліквідації (або зменшенню можливих наслідків) їхнього впливу на людину.

Завданнями вивчення дисципліни передбачається:

- формування змістової лінії про можливості виникнення надзвичайних ситуацій природного, техногенного й соціально-політичного характеру, про причини їх виникнення та способи подолання наслідків;

- розвиток знань про навчання з питань безпеки життєдіяльності у процесі майбутньої професійної діяльності;

- формування вмінь створювати на уроках навчальні ситуації для формування наукового світогляду і поглиблення рівня набутих практичних навичок.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути сформовані такі *компетентності*: загальнокультурні - культуру безпеки і ризик-орієнтоване мислення; знання сучасних проблем і завдань безпеки життєдіяльності та основ охорони праці в галузі; вміння оцінювати середовище перебування щодо особистої безпеки, безпеки колективу, суспільства; здатність приймати рішення щодо безпеки в межах своїх повноважень; вміння оцінити сталість функціонування освітніх об'єктів в умовах надзвичайних ситуацій та обґрунтувати заходи щодо її підвищення; здатність орієнтуватися в нормативно-правових актах в галузі безпеки та охорони праці в галузі; вміння ідентифікувати небезпечні чинники природного та техногенного середовища; вміння надати допомогу та консультації іншим працівникам та населенню з практичних питань безпеки життєдіяльності та захисту у НС.

2.3. Програмні результати навчання:

знати: зміст нормативно-правових документів з безпеки життєдіяльності та охорони праці в галузі, які регламентують діяльність населення України; структуру життєдіяльності, взаємозв'язок і взаємозалежність людини і оточуючого середовища, проблеми життєдіяльності і шляхи їх вирішення; номенклатуру небезпек; принцип допустимого ризику; джерела небезпеки; заходи, спрямовані на забезпечення безпеки життєдіяльності при прояві небезпек різного походження; небезпеки механічних і електромагнітних коливань, їх вплив на організм людини; основні положення радіаційної безпеки, електро- та пожежної безпеки; зміст нормативно-правових документів щодо забезпечення безпечних умов праці; принципи побудови єдиної системи цивільного захисту населення, взаємодію її основних елементів; порядок виявлення й оцінки наслідків різних небезпек, методи оцінки радіаційної та хімічної обстановки, призначення та загальну будову приладів радіаційної, хімічної розвідки і дозиметричного контролю; принципи захисту людей у надзвичайних ситуаціях, властивості й захисні здатності колективних та індивідуальних засобів захисту; заходи щодо безпеки студентів у надзвичайних ситуаціях;

уміти: розпізнавати за різними ознаками (зовнішніми, фізичними, хімічними та ін.) існуючу та потенційну небезпеку і прогнозувати її вплив на здоров'я та життя людей; застосовувати теорію ризику для оцінки небезпеки та безпеки життєдіяльності; визначати надійні заходи і засоби захисту від небезпек життєвого середовища; використовувати законодавчі акти охорони праці в галузі та забезпечити безпеку навчального процесу в класах, кабінетах навчального закладу; оцінити рівень небезпеки механічних та електромагнітних коливань і здійснити заходи захисту від них; користуватися засобами гасіння пожежі; приладами радіаційної розвідки; організовувати та проводити рятувальні й інші невідкладні роботи в умовах надзвичайних ситуацій на території навчально-виховного закладу; користуватися індивідуальними та колективними засобами захисту.

Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Науково-теоретичні основи безпеки життєдіяльності та основ охорони праці в галузі

Тема 1. Наукові засади безпеки життєдіяльності та основ охорони праці в галузі. Безпека життєдіяльності як наука і навчальна дисципліна. Таксономія, ідентифікація та квантифікація небезпек. Види небезпек: мікро- та макро-біологічна, вибухопожежна, гідродинамічна, пожежна, радіаційна, фізична, хімічна, екологічна. Класифікація надзвичайних ситуацій за джерелами походження. Охорона праці та її завдання.

Тема 2. Природні загрози та характер їхніх проявів. Екологічна безпека. Характеристика небезпечних геологічних процесів і явищ: землетрус, карст, осідання ґрунтів над гірничими виробками, зсув, обвал, ерозія ґрунту. Вражаючі фактори, що ними формуються, характер їхніх проявів та дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки і навколишнє середовище. Небезпечні метеорологічні явища.

Розділ 2. Небезпечні та шкідливі фактори середовища перебування людини

Тема 3. Техногенні небезпеки та їхні наслідки. Фактори техногенних вибухів, що призводять до ураження людей, руйнування будівель, споруд, технічного устаткування і забруднення навколишнього середовища. Ліквідація негативних наслідків техногенних проявів.

Тема 4. Раціональні умови, параметри та норми забезпечення безпеки життєдіяльності. Загальна характеристика хімічних речовин. Принцип нормування хімічних речовин. Методи реєстрації хімічних речовин.

Вплив параметрів мікроклімату на організм людини. Нормування параметрів мікроклімату. Вплив освітленості на працездатність людини. Електромагнітні випромінювання та електромагнітна безпека населення.

Вплив шуму на організм людини та його нормування. Заходи боротьби з шумовим забрудненням. Вплив вібрації на організм людини та її нормування.

Тема 5. Небезпеки виробничого та побутового середовища. Пожежна безпека. Понятійний апарат. Засоби пожежогасіння. Моделі безпеки при пожежі в закладах освіти.

Поняття електробезпеки та дія електричного струму на організм людини. Чинники, які впливають на ступінь ураження людини електричним струмом. Технічні засоби електробезпеки в закладах освіти. Техніка безпеки при користуванні електроприладами.

Тема 6. Іонізаційні випромінювання у навколишньому середовищі. Джерела іонізаційних випромінювань та їх види; експозиційна, поглинута та еквівалентна дози опромінення. Методи реєстрації іонізаційних випромінювань. Нормування іонізаційної радіації.

Тема 7. Людина і радіація. Вплив радіації на організм людини. Шляхи потрапляння в організм людини радіоактивних речовин. Ознаки радіаційного ураження. Гостре опромінення. Хронічне опромінення. Ступені променевої хвороби. Безпорогова концепція Міжнародного Комітету радіаційного захисту.

Концепція радіозахисного харчування. Правила використання в їжу продуктів харчування в умовах радіоактивного забруднення місцевості. Йодна профілактика в умовах радіаційного забруднення. Санітарні заходи в особистих підсобних господарствах.

Тема 8. Засоби захисту людини в умовах виникнення надзвичайних ситуацій. Класифікація засобів захисту. Засоби індивідуального захисту органів дихання. Ізоляційні засоби захисту органів дихання. Індивідуальні засоби захисту шкіри. Організація взаємодії сил при проведенні аварійно-рятувальних робіт та основних видів забезпечення у зоні надзвичайних ситуацій.

Тема 9. Поняття праці та охорони праці в галузі. Основні законодавчі та нормативні акти про охорону праці та охорону праці в галузі. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Професійні захворювання. Види відповідальності за порушення законодавства про охорону праці.

Тема 10. Система управління охороною праці в галузі. Організація робіт та планування заходів з охорони праці. Система управління трудовою і технологічною дисциплінами. Організація паспортизації і атестації робочих місць згідно умов праці. Роль соціально-психологічних чинників у СУОПГ. Фізіолого-психологічні особливості. Роль центральної нервової системи в трудовій діяльності людини. Значення адаптації в трудовому процесі. Показники тяжкості та напруженості трудового процесу. Заходи безпеки при проведенні екскурсій.

Тема 11. Долікарська допомога при невідкладних станах. Методика проведення реанімаційних заходів. Перша долікарська допомога при зовнішніх та внутрішній кровотечах. Види отруєнь. Перша долікарська допомога при укусах отруйних комах чи тварин, отруєнні через органи дихання, шкіру та кишково-шлунковий тракт. Перша долікарська допомога при переломах та вивихах. Перша долікарська допомога при опіках, електротравмах та обмороженнях. Перша долікарська допомога при серцевому нападі, задусі, судомах, непритомності тощо.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	Усього	у тому числі						Усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інп	Консультації	СРС		л	п	лаб.	інд.	Консультації	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Блок/модуль 1														
Розділ 1. Науково-теоретичні основи безпеки життєдіяльності та основ охорони праці в галузі														
Тема 1. Наукові засади безпеки життєдіяльності та основ охорони праці в галузі.	7	2					5							
Тема 2. Природні загрози та характер їхніх проявів.	9	2	2				5							
Разом за змістовим модулем 1	16	4	2				10							
Розділ 2. Небезпечні та шкідливі фактори середовища перебування людини														
Тема 3. Техногенні небезпеки та їхні наслідки.	8	2	2				4							
Тема 4. Раціональні умови та норми забезпечення БЖ.	10	2	2				6							
Тема 5. Небезпеки виробничого та побутового середовища.	12	4	2				6							
Тема 6. Іонізаційні випромінювання у навк. середовищі.	10	2	2				6							
Тема 7. Людина і радіація.	12	4	2				6							
Тема 8. Засоби захисту людини в умовах виникнення НС.	10	2	2				6							
Тема 9. Поняття праці та охорони праці.	8	2	2				4							
Тема 10. Система управління охороною праці в галузі.	12	4	2				6							
Тема 11. Долікарська допомога при невідкладних станах.	12	4	2				6							
Разом за змістовим модулем 2	94	26	18				50							

Усього годин	120	30	20				60+10 ІНДЗ						
ІНДЗ							10						

5. Теми семінарських (практичних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Природні загрози та характер їхніх проявів.	2
2.	Техногенні небезпеки та їхні наслідки. Раціональні умови та норми забезпечення БЖ.	2
3.	Раціональні умови та норми забезпечення БЖ.	2
4.	Небезпеки виробничого та побутового середовища	2
5.	Іонізаційні випромінювання у навк. середовищі.	2
6.	Людина і радіація.	2
7.	Засоби захисту людини в умовах виникнення НС.	2
8.	Поняття праці та охорони праці.	2
9.	Система управління охороною праці в галузі.	2
10.	Долікарська допомога при невідкладних станах.	2
Разом		20

5.1. Методичні рекомендації до практичних занять

Метою практичних занять є закріплення теоретичного матеріалу, що має сприяти засвоєнню: методичних знань та вмінь підготовки до занять з БЖ та ООП у закладах вищої освіти та до практичної діяльності на підприємствах і установах; основ аналізу та розробки навчальної документації, яка необхідна для проведення занять за фахом; реалізації міжпредметних зв'язків з іншими навчальними предметами.

Підготовка студентів до практичних занять має бути спрямована на детальне опрацювання основних термінів і понять. Студент повинен навчитися працювати з власними конспектами, самостійно працювати з літературою, користуватись довідковими матеріалами, інформаційними джерелами.

За характером діяльності суб'єктів учіння вони близькі до лабораторних робіт, сприяють поглибленню знань, навичок і вмінь, стимулюванню пізнавальної діяльності, дають змогу провести контроль і корекцію.

Основні етапи проведення практичних робіт:

- 1) пояснення викладача (теоретичні аспекти проблеми практичної роботи);
- 2) показ (інструктаж викладача щодо виконання певних дій);
- 3) проба (виконання роботи окремими студентами, спостереження іншими);
- 4) виконання роботи (самостійне виконання роботи кожним студентом (за відповідним розподілом індивідуальних завдань), консультативна допомога викладача за необхідності);
- 5) контроль та самоконтроль.

Якісному проведенню практичних занять зі студентами сприяє методично правильний інструктаж – *короткі, лаконічні й чіткі вказівки викладача щодо виконання тих чи інших навчальних дій*. Він проводиться окремо (наприклад, на консультації) або безпосередньо на практичному занятті. Дидактична цінність

інструктажу полягає в тому, що він забезпечує підготовку студентів до навчальної (науково-дослідної, методичної, творчої) діяльності за допомогою практичного показу послідовності її виконання, пояснення змісту й умов оптимально вдалого здійснення. Правильний з методичного погляду інструктаж ефективно поєднує теоретичні знання студентів з діями, які вони мають виконати на практичному занятті. Взаємозв'язок теоретичних знань з практичними навичками та вмінням сприяє формуванню в свідомості студентів модель необхідних дій (алгоритм) щодо оволодіння новим навчальним досвідом. Такий підхід не лише запобігає виникненню помилкових варіантів мислення, а й забезпечує візуалізацію порядку реалізації визначених дій.

Конкретний зміст інструктажу перед практичним заняттям (або як його частини) та його особливості визначаються дидактичною метою, методичним задумом, специфікою навчальної дисципліни, навчально-матеріальною базою, рівнем підготовленості студентів. Кожний учасник інструктажу повинен знати мету, завдання і порядок проведення заняття та алгоритм необхідних навчальних дій. Під час інструктажу використовуються такі методичні прийоми: розповідь, пояснення, демонстрація тощо. Особливу дієвість має правильний показ відповідних дій, що передбачає власну активність викладача з використання засобів візуалізації навчального матеріалу.

Для забезпечення ефективності інструктажу необхідно:

- чітко й докладно визначити предмет, мету і послідовність спостереження;
- зосередити увагу суб'єктів учіння на суттєвих елементах складання алгоритму дій при виникненні НС;
- забезпечити сприятливі умови для спостереження;
- забезпечити такий темп пояснення, який відповідає послідовності показу основних дій;

Такі заняття формують у студентів вміння організувати власну навчально-пізнавальну діяльність і набути первинних практичних навичок й умінь застосовувати отримані знання на практиці; визначати цілі діяльності; окреслювати завдання та умови їх вирішення; планувати свою діяльність; складати графік виконання роботи; готувати матеріали; здійснювати самоконтроль і самооцінку якості виконання роботи та вносити необхідні корективи.

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
...	<i>не передбачено</i>	

7. Завдання для самостійної роботи (опрацювання та конспектування окремих питань теоретичного матеріалу навчальної програми)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1 1. Таксономія, ідентифікація та квантифікація небезпек.	

	2. Характеристика небезпек: біологічна, вибухопожежна, гідродинамічна, пожежна, радіаційна, фізична, хімічна, екологічна. 3. Класифікування надзвичайних ситуацій.	10
2.	Тема 2 1. Характеристика небезпечних геологічних процесів і явищ. 2. Уражаючі фактори, що ними формуються 3. Небезпечні метеорологічні явища.	5
3.	Тема 3 1. Фактори техногенних вибухів. 2. Ліквідація негативних наслідків техногенних проявів.	5
4.	Тема 4 1. Методи реєстрації хімічних речовин. 2. Електромагнітні випромінювання та електромагнітна безпека населення. 3. Нормування шумового забруднення.	10
5.	Тема 5 1. Аварійні ситуації на виробництвах. 2. Моделі безпеки при пожежі в закладах освіти. 3. Технічні засоби електробезпеки в закладах освіти.	5
6.	Тема 6 1. Експозиційна, поглинута та еквівалентна дози опромінення. 2. Методи реєстрації іонізаційних випромінювань. 3. Нормування іонізаційної радіації.	5
7.	Тема 7 1. Гостре опромінення. 2. Ступені променевої хвороби. 3. Безпорогова концепція МКРЗ. 4. Правила використання в їжу продуктів харчування в умовах радіоактивного забруднення місцевості. 5. Йодна профілактика в умовах радіаційного забруднення. 6. Санітарні заходи в особистих підсобних господарствах.	10
8.	Тема 8 1. Засоби індивідуального захисту органів дихання. 2. Ізоляційні засоби захисту органів дихання. 3. Індивідуальні засоби захисту шкіри.	5
9.	1. Гігієна праці. 2. Атестація робочих місць за умовами праці. 3. Навчання, інструктажі та стажування з питань охорони паці.	5
10.	Тема 9 1. Методика проведення реанімаційних заходів. 2. Види отруєнь. 3. Перша долікарська допомога при укусах отруйних комах та тварин.	10
Разом		70

9. Методи навчання

Для засвоєння курсу можуть бути рекомендовані такі методи: частково-пошуковий, пояснювально-ілюстративний, дослідницький, демонстрація, ілюстрація, логічні методи навчання, проблемно-пошуковий та репродуктивний.

10. Методи контролю

Поточний контроль, модульний контроль (модульні контрольні роботи).

Поточний контроль здійснюється протягом семестру під час проведення аудиторних занять, консультацій, організації самостійної роботи у формі тестування, контролю засвоєння навчального матеріалу, запланованого на самостійне опрацювання студентом тощо. Метою поточного контролю є перевірка рівня навчальних досягнень студента під час вивчення навчального матеріалу.

Поточний контроль передбачає тестову перевірку знань з відповідної теми. Крім цього, при виставленні балів за змістовий модуль додаються бали (до кожної теми), отримані за модульну контрольну роботу.

Таким чином, оцінка (максимально 10 балів за чотирьохбальною шкалою) за конкретну тему вираховується за такі види навчальної діяльності: відповідь на практичному (письмова підготовка + виступ) – 5 балів. Конспектування лекційного матеріалу та окремих питань, які виносяться на самостійне опрацювання входить у підготовку до практичного заняття. До неї додаються бали (максимально 5 балів за чотирьохбальною шкалою) за модульну контрольну роботу.

В цілому, поточний контроль складається з суми балів за розділ 1 (розділ 1+ розділ 2) і ІНДЗ.

Критеріями оцінювання знань студентів під час вивчення курсу є: а) при оцінюванні відповідей студентів враховуються такі *знання*: орієнтування в понятійному апараті, одиниці вимірювання параметрів небезпек, нормування тощо. б) оцінювання *вмінь* студентів: застосовувати поняття, розробляти моделі безпеки; самостійно працювати з основною та додатковою літературою.

Передбачається, що критерії оцінювання доводяться до студентів на початку вивчення навчальної дисципліни.

Оцінка за ІНДЗ виставляється на практичному занятті або консультації з дисципліни на основі попереднього ознайомлення викладача зі змістом ІНДЗ та захисту завдання шляхом усного звіту студента про виконану роботу (до 5 хв.).

Оцінка за ІНДЗ (реферат) – макс. 10 балів (зміст, оформлення – 5 балів; захист – 5 балів). Оцінювання проводиться за такою шкалою:

1. Зміст, оформлення.

Кількість балів «5»: бездоганно структурована робота, яка містить оформлені відповідно до вимог титульний аркуш, зміст, перелік умовних позначень (за необхідності), вступ, основну частину, висновки, список використаних джерел, додатки (за необхідності), анотацію.

Кількість балів «4» свідчить про самостійне опрацювання теми, достатній об'єм опрацьованого матеріалу для формулювання власних висновків про ступінь вивчення проблеми. Структура роботи, її оформлення відповідає вимогам, що ставляться до робіт такого типу. Студент демонструє вміння формулювати мету і визначати завдання дослідження, при цьому він демонструє ознайомлення з основною літературою, але додаткову опрацював чи використав неповністю.

Кількість балів «3» ставиться за виконану роботу, яка відповідає темі і структурована відповідно до вимог. Студент виявляє здатність самостійно опрацювати 1-2 джерела літератури, але не демонструє її ґрунтовного усвідомлення. Є намагання підміняти власний виклад фрагментами чужих робіт.

Кількість балів «2» виставляється за роботу, написану на основі єдиного джерела, яке формує найзагальніше розуміння проблеми. Студент реферує матеріал, не виділяючи цитат, робить примітивні висновки.

Кількість балів «1» виставляється за ІНДЗ у вигляді короткого реферату з обраної проблеми, що носить характер неякісного конспекту. Оформляється з порушенням вимог.

2. Захист ІНДЗ.

Кількість балів «5»: захист роботи демонструє вільне володіння матеріалом, уміння відповідати на питання з теми, відстоювати власні позиції, опираючись на результати дослідження.

Кількість балів «4»: захист роботи показує орієнтацію студента в літературі з проблеми, здатність представити самостійно зібраний матеріал і висновки його дослідження. Але на питання відповідає невпевнено чи нечітко, інколи виникають труднощі із використанням понятійного апарату.

Кількість балів «3»: захист показує здатність студента відтворити основи роботи, але з порушенням логіки викладу, з елементами неточності, поверховості. Студент відповідає тільки на найпростіші питання.

Кількість балів «2»: студент виступає перед аудиторією, невпевнено переказуючи прочитаний текст, допускаючи помилки.

Кількість балів «1»: захист зводиться до зачитування короткого виступу.

11. Схема нарахування балів, які отримують студенти (залік)

Поточний контроль та самостійна робота			Сума
Розділ 1	Розділ 2	ІНДЗ	100
T1, T2	T3...T11	Реферат (презентація)	
20 б.	70 б.	10 б.	

T1, T2 ... T10 – теми розділів.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73	задовільно	
60-63		
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

**Таблиця відповідності результатів контролю знань
за різними шкалами і критерії оцінювання**

Сума балів за 100-бал. шкалою	Оцінка в ECTS	Значення оцінки ECTS	Критерії оцінювання	Рівень компетентості	Оцінка за національною шкалою	
					екзамен	залік
90-100	A	відмінно	Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переко-нливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили	Високий (творчий)	відмінно	зараховано
82-89	B	дуже добре	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре	
74-81	C	добре	Студент вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи			
64-73	D	задовільно	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача аналізує навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих	Середній (репродуктивний)	задовільно	
60-63	E	достатньо	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину відтворює на репродуктивному рівні			
35-59	FX	незадовільно з можливістю повтор-	Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно	не зараховано

		ного скла- дання семе- стрового контролю	навчального матеріалу			
1-34	Г	незадовільн о з обов'язко- вим повтор- ним вивчен- ням заліково-го кредиту	Студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів	)		но

12. Рекомендована література

Основна

1. Конституція України. Основний закон. – К., 1996.
2. Норми радіаційної безпеки України (НРБУ-97). - Київ: Відділ поліграфії Українського центру держсанепіднагляду МОЗ України, 1998. - 125 с.
3. Про адміністративні порушення: Закон України. – К., 1993.
4. Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 27.
5. Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань: Закон України від 14 січня 1998 р. – К., 1998.
6. Про охорону здоров'я: Закон України. – К., 1992.
7. Про охорону праці: Закон України. – К., 1992.
8. Про пожежну безпеку: Закон України. – К., 1993.
9. Про цивільну оборону України: Закон України від 3 лютого 1993 р. – К., 1993.
10. Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань: Закон України від 14 січня 1998 р. – К., 1998.
11. Про охорону здоров'я: Закон України. – К., 1992.
12. Про пожежну безпеку: Закон України. – К., 1993.
13. Безпека життєдіяльності (забезпечення соціальної, техногенної та природної безпеки: Навч. посібник/ В.В. Бегун, І.М. Науменко - К.: , 2004. – 328с.
14. Березуцький В.В., Васьковець Л.А., Вершиніна Н.П. та ін. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник / За ред.. проф. В.В. Березуцького. – Х. : Факт, 2005. – 348 с.
15. Желібо Є. П., Заверуха Н. М., Зацарний В. В. Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів освіти України I-IV рівнів акредитації/ за ред. /Є. П. Желібо, і В.М. Пічі. – Львів: Піча Ю.В., К.: "Каравела", Львів: "Новий Світ", 2002. – 328 с.
16. Касьянов М.А., Ревенко Ю.П., Медяник В.О., Арнаут І.М., Друзь О.М., Тищенко Ю.А. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2006. – 284 с.
17. Концепція освіти з напрямку "Безпека життя і діяльності людини" / В.О. Кузнецов, В.В. Мухін, О.Ю. Буров та ін. // Інформаційний вісник. Вища освіта. –

- К.: Вид-во наук.-метод. центру вищої освіти МОНУ, 2001. – № 6. – С. 6-17.
18. Ліпкан В.А. Безпекознавство: Навч. посіб. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2003. – 208 с.
 19. Михайлюк В.О. Цивільний захист: Навч.посібник. Миколаїв: НУК, 2005. – ч.1. Соціальна, техногенна і природна безпека. – 136 с.
 20. Михайлюк В.О., Халмурадов Б.Д. Цивільна безпека: Навчальний посібник. – К. : Центр учбової літератури, 2008, - 158 с.
 21. Мохняк С.М., Дацько О.С., Козій О.І., Романів А.С., Петрук М.П., Скіра В.В., Васійчук В.О., Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник. Львів. Видавництво НУ "Львівська політехніка", 2009. - 264 с.
 22. Осипенко С.І., Іванов А.В. "Організація функціонального навчання у сфері цивільного захисту". Навчальний посібник. – К., 2008. – 286с.
 23. Скобло Ю.С., Соколовська Т.Б., Мазоренко Д.І., Тіщенко Л.М., Троянов М.М. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації. – Київ: Кондор, 2003. – 424с.
 24. Черняков О.Г., Кочін І.В., Сидоренко П.І., Букін В.Є, Костенецький М.І. Медицина катастроф. Навч. посібник. К.: "Здоров'я". 2001, - 348 с.
 25. Яким Р.С. Безпека життєдіяльності. Навч. посіб. – Львів: Видавництво "Бескид Біт", 2005. – 304 с.
 26. Яремко З.М. Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник. Львів. Видавничий центр ЛНУ ім. Ів. Франка, 2005. - 301 с.
 27. Безпека життєдіяльності. Лабораторно-практичні заняття: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів/ За ред. С.П. Величка. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка. – 2004. – 140 с.
 28. Яремко З.М. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 320 с.
 29. Безпека життєдіяльності. Курс лекцій: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів / А.І. Ткачук, С.О. Кононенко. – Кіровоград: РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка. – 2005. – 196 с.

Допоміжна

1. Бегун В.В., Бегун С.В., Широков С.В. Казачков И.В., Литвинов В.В., Письменный Е.Н. Культура безопасности на ядерных объектах Украины. Учебн. пособие. – К. НТУУ КПИ, 2009, - 363с.
2. Безопасность жизнедеятельности: Учебник / Под ред. проф. Э.А. Арустамова. – 2-е изд. перераб. и доп. – М.: Изд. дом "Дашков и К", 2000. – 678 с.
3. Безпека життєдіяльності: Навч. посіб. / О.С. Баб'як, О.М. Сітенко, І.В. Ківва та ін. – Х. : Ранок, 2000. – 304 с.
4. Заплатинський В. М. Полімовний тлумачний словник з безпеки. Підручник. – К : Центр учбової літератури, 2009. – 120 с.
5. Заплатинський В., Матис Й. Безопасность в эру глобализации. Монография. – ЦУЛ, 2010. - 142.
6. Іванова І.В., Заплатинський В.М., Гвоздій С.П. "Безпека життєдіяльності" навчально-контролюючі тести. – Київ: "Саміт-книга", 2005. – 148 с.
7. Импульсная техника пожаротушения и многоплановой защиты. Изд.3-е, с

- изм. и доп. / В.Д.Захматов, А.С. Кожемякин. – Черкассы: ЧГТУ, 2002. – 31 с.
8. Кулалаєва Н.В., Михайлюк В.О., Халмурадов Б.Д., Ручні та пересувні засоби пожежогасіння: основні типи, будова та безпечне використання. Навчальний посібник. Київ, 2011. – 189 с.
 9. Кулешов Н.І., Уваров Ю.В., Олейник Є.Л., Пустомельник В.П., Єгурнов Ф.І. Пожежна безпека будівель та споруд. – Харків, 2004. – 271 с.
 10. Літвак С. М., Михайлюк В. О. Безпека життєдіяльності. Навч. посібник. Миколаїв. - ТОВ "Компанія ВІД". – 2001. – 230 с.
 11. Надзвичайні ситуації. Основи законодавства України. – К., 1998. – 544 с.
 12. Основи соціоекології: Навч. посіб. / Г.О. Бачинський, Н.В. Бернада, В.Д. Бондаренко та ін.; За ред. Г. О. Бачинського. – К. : Вища шк., 1995. – 238 с.
 13. Павленко А. Р. Компьютер и здоровье. Решение проблемы. 3-е изд., перераб. и доп. – К.: "Основа", 1998. – 152 с.
 14. Пістун І. П. Безпека життєдіяльності: Навч. посіб. – Суми: Університет. книга, 1999. – 301 с.
 15. Правила пожежної безпеки в Україні, затверджені наказом МНС України 19.10.2004 року № 126

13. Інформаційні ресурси

1. Офіційне інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>.
2. [Верховна Рада України](http://www.rada.kiev.ua) <http://www.rada.kiev.ua>.
3. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>.
4. Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України <http://www.mon.gov.ua>, www.osvita.com.
5. [Міністерство екології та природних ресурсів України](http://www.menr.gov.ua/) <http://www.menr.gov.ua/>.
6. [Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи](http://www.mns.gov.ua/) <http://www.mns.gov.ua/>.
7. [Рада національної безпеки і оборони України](http://www.rainbow.gov.ua/) <http://www.rainbow.gov.ua/>.
8. [Постійне представництво України при ООН](http://www.uamission.org/) <http://www.uamission.org/>.
9. [Північноатлантичний альянс \(НАТО\)](http://www.nato.int/) <http://www.nato.int/>.
10. Новини про поточні події у світі, в т. ч. про надзвичайні ситуації <http://www.100top.ru/news/>.
11. Сайт, присвячений надзвичайним ситуаціям природного характеру <http://chronicl.chat.ru/>.
12. Український інститут досліджень навколишнього середовища і ресурсів при Раді національної безпеки і оборони України <http://www.erriu.ukrtel.net/index.htm>.

Примітки:

1. Робоча програма навчальної дисципліни є нормативним документом закладу вищої освіти і містить виклад конкретного змісту навчальної дисципліни, послідовність, організаційні форми її вивчення та їх обсяг, визначає форми та засоби поточного і підсумкового контролів.
2. Розробляється викладачем. Робоча програма навчальної дисципліни розглядається на засіданні кафедри і затверджується завідувачем кафедри.
3. Формат бланка – А4 (210 × 297 мм).